

MULTÉSJÖVŐ

ZSIDÓ · POLITIKAI · IRODALMI · TÁRSADALMI · ÉS · KRITIKAI · HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST,
VI. KER., PODMANICZKY-UTCA 39.

SZERKESZTI:
DR. PATAI JÓZSEF

ELŐFIZETÉSI DIJ: EGÉSZ ÉVRE 350 K
EGYES SZÁM ÁRA 6 K
MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

GOLDZIHÉR IGNÁCZ

1850 június 22 – 1921 november 12.

„Hálau szédeu, ki szár vegódaul nófál hájaum bejiszróél.“ — Nemde tudjátok, hogy nagy fejedelm esett ma el Izraelben! (II. Sámuel 3. 38). Eltávozott ő is, kire büszkeséggel feltekintettünk, kit körülvevett rajongó szeretetünk, kinek egy elismerő szava felért ezrek váltveregető dicséretével. Egy magvető költözött el sorainkból, kinek vetése még sok dus aratással kecsegtetett, ki Kóhelet tanítása szerint nem csak élete reggelén hintette el áldásthozó magvait, hanem kinek keze élete estéjén sem lankadt el. Követte hamar negyven éven át volt szomszédját és barátját, Kohn Sámuel és a csendes holló-utcai ház könyves szobájából, melybe szent borzadállyal léptünk, elköltözött diszünk, büszkeségünk.

Az izlámkutatás nagymesterét, kinek szava döntő volt tudományának korifeusai előtt, kinek királyok és fejedelmek hódoltak, kit az egész művelt világ minden tekintélyes, tudományos társulata ünnepelt, kinek drága életéért ellenséges nagy birodalmak vezetői remegtek a' háboru idején, ki a nagy összeomlás után elsőnek kapta ládászámra tudós elmék szellemi produktumát, az egész világ fogja elsiratni. Tudós gyülekezetekben fényes elmék tekintélyes hallgatósága előtt szónokolnak majd a nagy magyar tudósról, ki egymaga pótolta egy egész keleti akadémiát, ki egy maga utba igazította a tudósok légióját, ki inspirálója volt számos munkának, kinek tudós levelezése köteteket töltene meg. Méltatni fogják az ő- és új világ tudományos fórumain epochális irodalmi munkásságát és sok-sok egyetem annalese büszkén regisztrálja majd diszdoktorát, Goldziher Ignácot, ki

fényt adott ama fakultásnak, mely doktorai közé sorolta. Mi azonban mindezekeken felül a zsidó mestert siratjuk el benne, ki a zsidó tudományok tárházait szenvedélyes szeretettel bejárta, ki úgy „tanult“, mint ahogy mestere, kit rajongásig szeretett és tisztelt, a boldog emlékezetű Brill Sámuel Lőb rabbi „tanult“. A talmud fóliánsai közé menekült fárasztó napi munkája után, Becháj Chauvausz Halevóvausza volt üdítő forrása, melyben lelke magával szemben szigorú és másokkal szemben elnéző etikuma megifjuhdott. Számtalanszor beszélt, hogy familiája szent tradíciója, hogy haláluk után Becháj etikai munkájára nyugtatják örök álmra lepihent fejüket. Chászid rabbi lelke élt benne és annak minden titkos vágyódása vonzotta a zsidó irodalom kincsei felé. Mint Gabirol a nagy költő-bölcsész, az Életforrás című bölcsészeti művének kísérő versében magát szerelmesnek nevezi, ki úgy vágyódik Isten megismerésére „kemaú chausék áser nichszáf ledaudau“ mint szerelmes, ki barátja után vágyódik, úgy kutatta a zsidó irodalmat, a mélyet,

a végtelent. „Szive Izrael törvényhozóié volt“, azokat tisztelte, becsülte, szerette, a régieket és azoknak interpretátorait. Fanatikus rajongással tisztelte mestert Brill Sámuel Lőb rabbit. Valahányszor beköszöntött az ünnep, lelki ügyének tekintette elzarándokolni — aule régel lenni, ahogy ő mondani szokta — Bloch Mózeshez. Ugy ült előtte, keávdó kámó móré, mint a szolgál ura előtt. Szeretettel idézgette Lőw Lipótot, és áradozó szeretettel beszélt élő rabbibarátjáról...

Talán egyik foglalkozása sem töltötte el oly belső, titkos lelki örömmel, mint szeminárium tanár-

sága. Kaufmann Dávid barátjának örökét annak lelkesedésével és ékesszólásával látta el. Szeme csillogása elárulta tanítása alatt a lelke mélységében szunnyadozó gondolatait. Csak úgy ömlött a szó ajkairól, minden mondata mögött ott volt sokoldalú egyénisége. Fáradtságot nem ismert. Rég elmúlt már az óra és Goldziher még mindig vezette feszült figyelemmel figyelő hallgatóit a vallásbölcselemek csodás gondolatvilágának utjain. Ő, a világhírű filológus, tárgyalás alatt levő szövegének minden gondolatát is minden oldalról megvilágítja. Ugy csillog kezében, mint a gyémántcsiszoló kezében a fénysugarakat lövelő gyémánt. Míg egészsége megengedi, örömei vesz részt a többi teológiai disciplina vizsgáin, azokhoz fűz tanító megjegyzéseket. Az utolsó két évben fellépő betegségek kinjait szemináriumi óráin hihetetlen energiával leküzdte és mindent elfelejtve, boldogan tanít. A tradíció tiszteletét akarja hallgatóinak lelkébe vésni. Amilyen romantikus rajongással csüng az ősi hit szent hagyományain, amilyen áhítattal végzi hosszú éveken át a Neila előimádkozó tisztjét, olyan szeretettel akarja tanítványait megtölteni a zsidóság szent hagyományai iránt. Olykor tüzeslelkű prédikátor, ki apologétája forrón szeretett zsidóságának. Megértő tanítványának atyai barátja. Órákon át lebilincseli a nála járó és minden ily látogatás nála felér sok könyv elolvasásával. Mint ahogy ő alkalmazta tanítójára, Brillre Jezsajás szavát, úgy reá is alkalmazható: „mindnyájan, kik szomjuhoztok, jöjjetek e vizekre . . . jöjjetek, szerezzetek pénz nélkül és bér nélkül bort és tejet!”

Mint a pesti hitközség titkára, megszervezte elsőnek Kohn Sámuellel a pesti zsidó vallásoktatást. Ő készítette el a hitközség első rendszeres tantervét, ő szerezte javarészt a névtelenül megjelenő régi vallástani vezérfonalakat, ő szervezte át a hitközségi Talmud Tórát, ő tartott felolvasásokat a zsidó egyetemi ifjuságnak a zsidóságról, prófétáiról, azoknak halhatatlan tanításáról, ő kapcsolta össze éveken át a pesti zsidóságot az egyetemmel zsidósággal. Nem volt nagyobb külföldi zsidó szellemi akció, mely hozzá nem fordult volna tanácsért, utbaigazításért. A felállítandó jeruzsálemi egyetem ügyében hozzáfordultak, épügy, mint hozzá fordultak zsidó tudományos nagy encyklopédiák irányításáért, külföldi előkelő zsidó tudományos folyóiratok, hogy hasábjait gazdagítsa. A stockholmi zsinagógában tartott néhány évvel ezelőtt rós-hásónói istentisztelet alatt vallás-tudományos előadást, mely sok-sok prédikációnál többet mond.*)

A mély fájdalom, melyet eltávozásra kiváltott, ajkunkra adja a szomorú felkiáltást: „Mi jóvi lónu temurószau!” E fogyatékos sorok, melyek egy örökké hálás tanítvány tollából folynak, szerény ágak akarnak lenni frissen felhantolt sirján. Zécher Czádik livróchó!

Dr. Weisz Miksa.

*) Goldzihernek ez az előadása megjelent majd nem az összes európai nyelveken. Magyar nyelven a Mult és Jövőbe tette közzé a nagy mester.

Sárcipő, hócipő legjobb minőségben kapható és javítható Neumannnál Budapest, Nagymező-u. 44. Telefon: 138-77.

Dr. MAHLER EDE egyetemi tanár: Goldziher Ignácról.

Goldziher Ignác a tudós is és az ember is egyaránt sokkal közelebb állott az én szívemhez, sem-hogy most, a fájdalom e döbbenetes órájában méltó szavakat találhatnék a mély gyász kitejézésére. Nemcsak az egyetem falai, hanem a legszorosabban vett baráti kötelék is egymáshoz fűzött bennünket. Atyai barátom volt és édes apám halála nem rendített meg jobban, mint az ő elmulása. Kideg számok szerint 72 esztendő-t élt, de ha tudományos munkásságát értékeljük, akkor hetvenkétszer hetvenkét esztendő-s élet számára sem kevés a munka, amit végzett. És ha munkakedvét, fáradhatatlan tevékenységét nézzük, azt látjuk, hogy 72 éves kora ellenére is fiatalos kedvvel és kitartással teljesítette hivatását: tanítani és tanulni. Az utolsó napig dolgozott, habár az utóbbi időben a legnagyobb családi katasztrófák érték. Nemrég halt meg spanyol betegségben menyé, egy évi házasság után, aki egyiptológiában a legkiválóbb tanítványom volt. Egyik zseniális fiát is alig 20 éves korában vitte el a végzet. És a csapásoknak áradatát fenkölt lélekkel, fensőbb-ségének valami csodálatos lelki erejével viselte el. Dolgozott lankadatlanul a tudományért, a zsidóságért, Magyarországért és az egész emberiségért.

Tizenegy nagy külföldi egyetem kínálta meg tanszékekkel, világvárosok vetekedtek érte, hogy az ő büszkeségük lehessen, de Goldziher Ignác ragaszkodott hazájához, amit semmi körülmények között sem akart elhagyni. Éppen ezért a legfájdalmasabban érintette őt, amikor az utóbbi két esztendőben látta és érezte, hogy őt is „idegen fajnak” nézik itt, ahol ő annyi áldozatot hozott, Magyarországon, amelynek dicsőségét az egész világ előtt növelte.

Amikor a „faj” politikai kérdését a tudomány csarnokába is kezdték becsempészni, oda, ahol ő a legszuverénebb uralkodónak érezte magát, először jelent meg Goldziher arcán a keserűség és fájdalommas hangon mondotta nekem:

— „Ez lesz az én halálom”. —

Ő, akit fejedelemként ünnepeltek Európában, és Amerikában, sőt Afrikában és Ázsiában is, ő, akihez a világ legnagyobb keresztény tudósai zarándokoltak el évente, ő, aki előtt meghajtotta fejét a világ minden tudományos intézménye és hódolatot hozott neki a világ minden egyeteme, gyönyörű életének alkonyatán a megbántott zsidóság szenvedéseit hordozta lelkében és nagy szive igazságtalanságok fájdalomától dobbant meg.

De az emberi fájdalmak nem tántoritották őt el a tudós munkájától és nagy céljaitól. Az utolsó napig dolgozott. A szó szoros értelmében lázas állapotában is tanított lakásán, ahol tanítványai rajongással és féltő szeretettel vették körül. Még halála előtti napon is megtartotta egyetemi óráját otthon és tanítványaiba egy egész délelőtt ontotta a tudományt, amelyet az egész világ orientálistái olyan mohón szomjaztak. Ott voltam a nagy Mester ez utolsó tanításánál, csodálattal hallottam ajkairól ömleni a szavakat és a levegő tele volt sejtelmekkel, mindnyájan éreztük, utoljára buggyan fel ma az ő